

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, a 2009. évi május hó 14. napján tartott nyilvános ülésen meghozta a következő

í t é l e t e t :

Az életveszélyt okozó testi sértés büntettének kísérlete és más bűncselekmények miatt folyamatban lévő büntető ügyben a **II. r.** vádlott és védője által benyújtott másodfellebbezést elbírálva, a Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.44/2008/15. számú ítéletét megváltoztatja:

a II. r. vádlottat az ellene

2 rb. bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége [Btk. 313/C. § (7) bek. a) pontja - tényállás III/1. és III/3. pontja], valamint

10 rb. bűnsegédként elkövetett közokirattal visszaélés vétsége [Btk. 277. § (1) bek. - tényállás III/2. és III/3. pontja] miatt emelt vád alól **felmenti.**

a III. r. vádlottat az ellene

2 rb. készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége [Btk. 313/C. § (7) bek. a) pontja - tényállás III/1. és III/3. pontja], valamint

10 rb. közokirattal visszaélés vétsége [Btk. 277. § (1) bek. - tényállás III/2. és III/3. pontja] miatt emelt vád alól **felmenti.**

Egyebekben a másodfokú bíróság ítéletét a II. r. és a III. r. vádlottra vonatkozó részében helybenhagyja.

A II. r. vádlottal szemben kiszabott szabadságvesztésbe az általa a másodfokú ítélet kihirdetésétől a mai napig előzetes fogva tartásban töltött időt is beszámítani rendeli.

A harmadfokú eljárásban felmerült 4.400,- (négyezer-négyszáz) forint bűnügyi költséget az állam viseli.

I n d o k o l á s

A Fejér Megyei Bíróság a 2007. december hó 19. napján kihirdetett 8.B.208/2007/16. számú ítéletében a Székesfehérvári Városi Bíróság 14.Fk.64/2005/47. számú ítéletének a próbára bocsátásra vonatkozó rendelkezését hatályon kívül helyezte és a próbára bocsátást megszüntette.

A II. r. vádlottat bűnösnek mondta ki

- 1 rb. bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségének kísérletében (III/1. tényállás),
- 2 rb. bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségében (III/1. és 3. tényállás),
- 10 rb. bűnsegédként elkövetett közokirattal visszaélés vétségében (III/1. és 3. tényállás),
- 1 rb. társtettesként elkövetett, csoportosan megvalósított garázdaság bűntettében (III/2. tényállás),
- 2 rb. társtettesként elkövetett súlyos testi sértés bűntettében (III/2. és 3. tényállás),
- 1 rb. társtettesként elkövetett rablás bűntettében (III/3. tényállás).

Ezért, valamint 1 rb. lopás vétsége miatt halmazati főbüntetésül 5 év börtönbüntetésre, mellékbüntetésül 5 év közügyektől eltiltásra, valamint D. területéről 2 év kitiltásra ítélte.

Elrendelte a Székesfehérvári Városi Bíróság 10.Fk.1098/2002/39. számú ítéletével kiszabott - végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett - 1 év 3 hónap fiataalkorúak fogházbüntetésének végrehajtását.

A III. r. vádlottat bűnösnek mondta ki

- 1 rb. készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségének kísérletében (III/1. tényállás),
- 2 rb. készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségében (III/1. és 3. tényállás),
- 10 rb. közokirattal visszaélés vétségében (III/1. és 3. tényállás),
- 1 rb. bűnsegédként elkövetett, csoportosan megvalósított garázdaság bűntettében (III/2. tényállás),
- 2 rb. - egy esetben bűnsegédként, egy esetben társtettesként elkövetett - súlyos testi sértés bűntettében (III/2. és 3. tényállás),
- 1 rb. társtettesként elkövetett rablás bűntettében (III/3. tényállás).

Ezért - halmazati főbüntetésül - 3 év 8 hónap börtönbüntetésre, mellékbüntetésül 4 év közügyektől eltiltásra ítélte.

A II. r. és a III. r. vádlottat egyetemlegesen kötelezte B. L. magánfélnek 20.000 forint és a le nem rótt illeték megfizetésére. Rendelkezett a bűnjelekről és a bűnügyi költségek viseléséről.

Ellenben a II. r. és a III. r. vádlottat 1 rb. társtettesként elkövetett csoportosan megvalósított rablás büntette miatt emelt vád alól felmentette és az általuk elkövetett tulajdon elleni szabálysértés miatti eljárást megszüntette.

Az elsőfokú bíróság ítéletét az ügyész mindhárom vádlott vonatkozásában tudomásul vette. Az ítélet a III. r. vádlottra vonatkozó részében első fokon jogerőre emelkedett.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a harmadfokú felülbírálattal érintett II. r. vádlott és védője a tényállás téves megállapítása miatt, valamint a minősítés megváltoztatása és a büntetés enyhítése érdekében jelentett be fellebbezést.

A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla a 2008. évi október hó 30. napján megtartott nyilvános tárgyalás alapján meghozott 3.Bf.44/2008/15. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét a II. r., és a Fejér Megyei Bíróság 8.B.208/2007/16. számú ítéletével 2007. december hó 19. napján jogerősen elítélte III. r. vádlottal szemben a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségének kísérletei és a közokirattal visszaéléssel elkövetett vétségek tekintetében hatályon kívül helyezte.

A II. vádlottal szemben az 1 rb. bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségének kísérlete, 2 rb. bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége és 10 rb. bűnsegédként elkövetett közokirattal visszaélés vétsége miatt indított eljárást megszüntette.

A III. vádlottal szemben az 1 rb. (bűnsegédként elkövetett) készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségének kísérlete, 2 rb. (bűnsegédként elkövetett) készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége és 10 rb. (bűnsegédként elkövetett) közokirattal visszaélés vétsége miatt indított eljárást megszüntette.

A II. r. vádlott D. területéről kitiltás mellékbüntetését mellőzte.

Egyebekben a II. r. vádlott tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

Rendelkezett a további előzetes fogva tartás beszámításáról és a bűnügyi költségek viseléséről.

A másodfokú bíróság az általa lefolytatott bizonyítás eredményeként a tényállást az elmeorvos-szakértők véleményével kiegészítette.

A másodfokú eljárásban a Fővárosi Fellebbviteli a II. r. vádlott bűnösségének megállapítását indítványozta a III/1. pontban rögzített tényállás alapján társtettesként elkövetett életveszélyt okozó testi sértés büntettének kísérletében. Képviselője a tárgyaláson kifejtette, hogy a tényállásban a közös elkövetés ténye benne volt. Az irányadó tényállás szerint azt ugyan nem lehetett pontosan megállapítani, hogy a vádlottak közül „ki okozta az életveszélyt okozó testi sértésként minősíthető cselekményt”, de az a tényállásból kitűnik, hogy a vádlottak szándékegységben voltak.

A Fővárosi Ítéltábla rámutatott arra, hogy a Dunaújvárosi Városi Ügyészség a vádiratában a II. r. vádlottal szemben testi sértés miatt nem emelt vádat. Az első fokon a Fejér Megyei Bíróságon folyamatban volt eljárásban vádat képviselő ügyész a II. r. vádlottal szemben a vádat a Btk. 170. §-ának (5) bekezdése szerint minősülő és büntetendő életveszélyt okozó testi sértés büntettének kísérletére nem terjesztette ki. A vádat csak tényállás III/2. és III/3. pontjában rögzített 2 rb. súlyos testi sértés büntette miatt tartotta fenn.

Az ügyész a bírósághoz intézett indítványban emel vádat. A II. r. vádlottal szemben az ügyész nem tett olyan indítványt, hogy a bíróság életveszélyt okozó testi sértés büntettének kísérletében állapítsa meg a bűnösségét. Az ügyész tehát a II. r. vádlottal szemben nem emelt vádat. Törvényes vád [Be. 2. § (2) bek.] hiányában a büntetőjogi felelősségének a megállapítására nem kerülhetett sor.

A másodfokú bíróság - az ügyész indítványával egyezően - azt állapította meg, hogy a Btk. 277. §-ának (1) bekezdésében meghatározott közokirattal visszaélés vétsége és a Btk. 313/C. §-a (7) bekezdésének a) pontjában meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége olyan csekély jelentőségű bűncselekmények, amelyeknek a II. r. és a III. r. vádlott felelősségre vonása szempontjából a vád tárgyává tett lényegesen súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmények mellett nincs jelentősége. Ezért e bűncselekmények tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletének a bűnösséget megállapító rendelkezéseit - a Be. 377. §-a alapján - hatályon kívül helyezte, és az eljárást - a Be. 332. §-ának (2) bekezdése alapján - megszüntette.

A másodfokú bíróság ezt a rendelkezését - a Be. 349. §-ának (2) bekezdése alapján - a fellebbezéssel nem érintett III. r. vádlottra is kiterjesztette arra hivatkozással, hogy a fellebbezéssel érintett vádlott tekintetében is ugyanígy határozott.

Az ítélet tábla számot adott ítéletének egyéb rendelkezéseiről is.

A másodfokú bíróság ítéletét az ügyész tudomásul vette. Ellene a II. r. vádlott és védője enyhítés érdekében jelentett be fellebbezést.

A Legfőbb Ügyészség BF.3095/2008. számú átirata szerint a védelmi fellebbezések a törvényben kizárt fellebbezések. Nem a másodfokú bíróságnak a bűnösség körében hozott eltérő döntését sérelmezik, következésképpen - a Be. 386. § (1) bekezdése b) pontjának II. fordulatában foglalt rendelkezés alapján - a harmadfokú felülbírálatra nincs törvényi lehetőség. Erre figyelemmel a Legfőbb Ügyészség azt indítványozta, hogy a Legfelsőbb Bíróság - a Be. 390. §-ának (2) bekezdése alapján, a Be. 392. §-a (1) bekezdésének a) pontja szerinti tanácsülésen eljárva - a II. r. vádlott és védője által bejelentett fellebbezést utasítsa el.

A védő a fellebbezését a Be. 367/A. §-ának (4) bekezdésében foglalt előírás ellenére írásban nem indokolta meg.

A Legfelsőbb Bíróság a (másod)fellebbezést - Be. 393. §-ának (2) bekezdése alapján - nyilvános ülésen bírálta el.

A védő a perbeszédében megalapozatlanságra hivatkozással hiányolta, hogy a tényállás nem tartalmaz adatot arra nézve, hogy a cselekménysorozat értelmi szerzője valójában a III. r. vádlott volt. Neki volt pénzre szüksége, ezért követték el a bűncselekményeket. Azok végrehajtásában pedig az I. r. vádlott volt a legaktívabb. Mindig ő bántalmazta először a sértetteket, a II. r. vádlott csupán segítő szerepben működött közre. Sajnos éppen attól lett csoportos az elkövetés, hogy ő is beszállt a végrehajtásba. Mindezek ellenére a II. r. vádlott kapta a legsúlyosabb büntetést. Ez igazságtalan, mert sérti a belső arányosság követelményét. A védő mindezekre figyelemmel a büntetés enyhítését indítványozta.

A legfőbb ügyész képviselője az átiratában foglaltakat fenntartotta. A fellebbezés érdemi vizsgálatába nem bocsátkozott.

- o -

A Legfelsőbb Bíróság a II. r. vádlott és a védőjének (másod)fellebbezését részben alaposnak, a Legfőbb Ügyészség indítványát alaptalannak találta.

1.

A Legfelsőbb Bíróságnak a harmadfokú felülbírálat keretében mindenképp abban kellett állást foglalnia, hogy joghatályos-e a vádlott és a védő fellebbezése, annak alapján helye van-e a

másodfokú ítélet harmadfokú felülbírálatának, és - ha e kérdést igenlően döntötte el, akkor - a harmadfokú felülbírálatra milyen körben kerülhet sor.

A Legfelsőbb Bíróság a harmadfokú eljárás szabályainak beiktatása óta töretlen gyakorlatának megfelelően azt állapította meg, hogy a Legfőbb Ügyészség saját gyakorlatán alapuló indítványa ellentétben áll a Be. harmadfokú felülbírálatra vonatkozó rendelkezéseivel.

A Be. 386. §-ának (1) bekezdése értelmében a harmadfokú eljárásnak akkor van helye, ha a másodfokú bíróság ügydöntő határozatának (eltérő) rendelkezése a büntető anyagi jog szabályát sérti. Ez utóbbi feltétel természetesen nem a (másod)fellebbezés joghatályosságának, hanem az érdemi elbírálásának (alaposságának) a kérdése, illetve feltétele. A védelmi fellebbezés konkrét tartalma - főszabályként - a teljes körű harmadfokú felülbírálatot nem befolyásolja, s így nem is korlátozhatja. A Be. 387. §-ának (2) bekezdése szerint ugyanis, ha a másodfokú bíróság ítélete több bűncselekménnyről rendelkezett, a fellebbezés folytán a harmadfokú bíróság az ítélet minden rendelkezését felülbírálja, kivéve a másodfokú bíróság által az elsőfokú bíróság ítéletének felmentő, vagy az eljárást megszüntető rendelkezését helybenhagyó részét.

A részjogerő tehát - a súlyosítási tilalmat és a másodfokú felülbírálat terjedelmét meghatározó rendelkezésekkel összhangban - a harmadfokú felülbírálat terjedelmét is kizárólag a felmentő vagy eljárást megszüntető rendelkezések tekintetében korlátozza. Ha egyszer megnyílt a harmadfokú felülbírálat lehetősége, akkor az a másodfokú ítélet valamennyi rendelkezésére - és természetesen az azt megelőző teljes első- és másodfokú eljárásra [lásd 387. § (1) bek.] is - kiterjed.

A Legfelsőbb Bíróságnak a harmadfokú eljárásra vonatkozó rendelkezések bevezetése óta - immár három éve - következetes gyakorlata szerint a Be. 386. §-ának (1) bekezdése megnyitja a másodfellebbezés lehetőségét mindazokban az esetekben, amikor másodfokon olyan vádlottal szemben szüntették meg az eljárást, akinek a bűnösségét az elsőfokú bíróság megállapította.

A Be. 386. §-a (1) bekezdésének a) pontja az eljárás megszüntetésének eseteit nem differenciálja, ezért a Legfelsőbb Bíróság Büntető Kollégiuma a BKv. 63. számú véleményében úgy foglalt állást, hogy e törvényhely alkalmazása szempontjából mindazokat az eseteket ide kell érteni, amelyeket a Be. 332. §-ának (1) és (2) bekezdése tartalmaz. Egyetlen kivétel ez alól a 332. § (1) bekezdésének e) pontja, amely az eljárás megszüntetésének okául az ügyész vádelejtését állapítja meg.

Ennél fogva fellebbezésnek van helye a másodfokú bíróság bűnösséget megállapító olyan rendelkezése ellen is, amely az elsőfokú bíróság Be. 332. §-ának (2) bekezdésén alapuló eljárást megszüntető döntését változtatatta meg, avagy - ellenkezőleg - az elsőfokú bíróság bűnösséget kimondó rendelkezését e törvényhely alapján úgy változtatta meg, hogy az első fokon elítélt vádlottal szemben a büntetőeljárást valamely, a felelősségre vonás szempontjából jelentéktelennek ítélt cselekmény miatt megszüntette.

Helyesen döntött mindezek alapján a Fővárosi Ítéltábla, amikor a másodfokon meghozott ítélete ellen fellebbezési jogot biztosított az érdekelteknek, és a II. r. vádlott és védője által enyhítésért bejelentett fellebbezések érdemi elbírálását azok irányra, tartalma nem befolyásolja.

2.

a)

A Legfelsőbb Bíróság a harmadfokú felülbírálat során abból indult ki, hogy a harmadfokú eljárásban a teljes felülbírálat érvényesül. A Be. 387. §-ának (2) bekezdése szerint, ha a másodfokú bíróság ítélete több bűncselekményről rendelkezett, a fellebbezés folytán a harmadfokú bíróság az ítélet minden rendelkezését felülbírálja, kivéve a másodfokú bíróság által az elsőfokú bíróság ítéletének felmentő, vagy az eljárást megszüntető rendelkezését helybenhagyó részét.

A részjogerő tehát - részben eltérően a másodfokú felülbírálat terjedelmét meghatározó rendelkezésektől - a harmadfokú felülbírálat terjedelmét kizárólag az olyan felmentő vagy eljárást megszüntető rendelkezések tekintetében korlátozza, amelyekben az első- és a másodfokú bíróság azonos döntést hozott. A jelen felülbírálat alapját képező ügyben azonban a tényállás III/1. és III/3. pontjában részletezett egyes cselekmények tárgyában az elsőfokú bíróság a II. r. vádlott bűnösségét megállapította, a másodfokú bíróság pedig a bűnösség megállapítására vonatkozó rendelkezést hatályon kívül helyezte és az eljárást - a Be. 332. §-ának (2) bekezdésére hivatkozással - megszüntette.

Ilyen esetekben - a BKv. 73. számú véleményben foglalt iránymutatásnak megfelelően - a harmadfokú bíróság a Be. 387. §-a alapján jár el, és a másodfokú ítéletnek valamennyi bűncselekményre vonatkozó rendelkezését felülbírálja, így azokat a felmentő vagy eljárást megszüntető rendelkezéseket is, amelyeket az ügyész fellebbezése nem érintett. Az utóbbi (felmentő, eljárást megszüntető) rendelkezések felülbírálata azonban - értelemszerűen - csak a Be. 397. §-ában felhívott súlyosítási tilalom korlátai között érvényesülhet, tehát - erre irányuló ügyész fellebbezés híján - e rendelkezések a vádlott terhére nem változtathatók meg.

A teljes körű harmadfokú felülbírálat kötelezettségének több (ehelyütt nem részletezhető) anyagi jogi és eljárásjogi indoka is van. A legalapvetőbb anyagi jogi indoka azonban az, hogy a Btk. 85. §-ának (1) bekezdése értelmében bűnhalmazat esetén egy büntetést kell kiszabni. Miután bűnhalmazat esetén a büntetőjogi következmények meghatározására csak egységesen kerülhet sor, ez kizárólag a bűnhalmazatban álló valamennyi bűncselekmény egyenként és összességében történő egységes értékelése alapján történhet.

b)

A Legfelsőbb Bíróság a II. r. vádlott és a védőjének (másod)fellebbezését az alábbiak szerint - részben - alaposnak találta.

A harmadfokon eljáró Legfelsőbb Bíróság a Be. 387. §-a (1) bekezdésének megfelelő terjedelemben bírálta felül a fellebbezéssel megtámadott másodfokú ítéletet és az azt megelőző első- és másodfokú bírósági eljárást. A revízió elvének szem előtt tartásával ellenőrizte, hogy az elsőfokú és a másodfokú bíróság megtartotta-e az eljárási szabályokat, és vizsgálta a másodfokú ítélet megalapozottságát is.

Elöljáróban azt állapította meg, hogy az elsőfokú és a másodfokú bíróság eljárásában nem észlelt a Be. 373. §-a (1) bekezdésének II. pontjában felsorolt olyan (ún. abszolút) eljárási szabálysértést, amely e bíróságok ítéleteinek a hatályon kívül helyezését indokolná.

A teljes körű felülbírálat keretében vizsgálta továbbá, hogy megvalósult-e bármely egyéb eljárási szabálysértés. Az alább - 4. és 5. pont alatt - részletezettek szerint észlelte, hogy a Fővárosi Ítéltábla a Be. egyes rendelkezéseit helytelenül alkalmazta, és a Legfelsőbb Bíróság ennek következményeit levonta.

Megállapította továbbá, hogy az elsőfokú bíróság által rögzített, és a másodfokú bíróság ítéletének alapjául is elfogadott tényállás megalapozott, és mentes a Be. 351. §-ának (2) bekezdésében foglalt fogyatékoságoktól. A védő a fellebbezésében az első- és a másodfokú ítéletek megalapozottságát valójában nem is támadta, csupán a három vádlott közötti feladatmegosztás jelentőségét hangsúlyozta.

Az eljárásban feltárt és a tényállás megállapításának alapjául elfogadott bizonyítékok értékeléséről a bíróságok részletesen számot adtak. Mérlegelésük logikai hibában nem szenved, ezért a Legfelsőbb Bíróság az első- és a másodfokú bíróság ítéletét az abban rögzített tényállás alapján bírálta felül.

3.

A társtettesként elkövetett életveszélyt okozó testi sértés büntettének kísérlete (III/1. tényállás).

A Legfelsőbb Bíróság azt állapította meg, hogy a másodfokú bíróság által részletesen kifejtett helyes indokok alapján - a fellebbviteli főügyészség indítványától eltérően -, a tényállás III/1. pontjában rögzített tények ellenére a társtettesként elkövetett életveszélyt okozó testi sértés büntettének kísérletében a II. r. vádlott bűnösségének a kimondására nem kerülhetett sor. Ennek elsődleges indoka az, hogy az ügyész e cselekmény miatt a II. r. vádlottal szemben nem emelt vádat. Emellett a másodfokú eljárásban a bűnösség kimondását a súlyosítási tilalmat feloldó ügyészi fellebbezés is gátolta.

4.

A II. r. vádlottal szemben 3 rb. - egy esetben kísérletként megvalósult - bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége, valamint a 10 rb. bűnsegédként elkövetett közokirattal visszaélés vétsége miatt indított eljárás megszüntetésére vonatkozó rendelkezés.

A másodfokú bíróság - az ügyész indítványával egyezően - azt állapította meg, hogy a Btk. 277. §-ának (1) bekezdésében meghatározott közokirattal visszaélés vétsége és a Btk. 313/C. §-a (7) bekezdésének a) pontjában meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége olyan csekély jelentőségű bűncselekmények, amelyeknek a II. r. (és a III. r.) vádlott felelősségre vonása szempontjából a vád tárgyává tett lényegesen súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmények mellett nincs jelentősége. Ezért e bűncselekmények tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletének a bűnösséget megállapító rendelkezéseit - a Be. 377. §-a alapján - hatályon kívül helyezte, és az eljárást - a Be. 332. §-ának (2) bekezdése alapján - megszüntette.

Elöljáróban arra most csupán utal a Legfelsőbb Bíróság, hogy a tényállás III/1. pontja szerint az M. A. pénztárcájából kivett bankkártyával a III. r. vádlott megkísérelt pénzt felvenni egy ATM-ből, ezért az ő cselekményét a bíróságok nem a Btk. 313/C. §-ának (7) bekezdése, hanem e § (1) bekezdésének b) pontja szerint minősítették.

A Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság eljárást megszüntető rendelkezéseivel több okból sem értett egyet. Mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy milyen feltételek mellett kerülhetett volna sor törvényesen a Be. 332. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezés alkalmazására a másodfokú bíróság eljárásában.

b)

A demokratikus jogállamban a büntetőhatalom az állam - alkotmányosan korlátozott - közhatalmi jogosítványa a bűncselekmény elkövetőinek büntetőjogi felelősségre vonására. Ebben a büntetőjogi rendszerben a bűncselekmények a társadalom jogi rendjének a sérelmeként szerepelnek, és a büntetés jogát az állam gyakorolja. Az állam nem csak jogosult, hanem köteles is gondoskodni arról, hogy a bűncselekmények elkövetőivel szemben a büntetőeljárás meginduljon, illetve az eljárást lefolytassák. A bűnüldözés kizárólagos joga egyben a büntetőigény érvényesítéséről való gondoskodás kötelességét jelenti [40/1993. (VI.30.) AB hat.]. Ezért büntetőeljárás jogunkban az officialitás (illetve a legalitás) elve érvényesül, amely a büntetőeljárás megindításának, illetve lefolytatásának a kötelezettségét rója a büntetőügyekben eljáró hatóságokra.

A Be. 6. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy a bíróságnak, az ügyésznek és a nyomozó hatóságnak kötelessége, hogy az e törvényben megállapított feltételek esetén a büntetőeljárást megindítsa, illetőleg az eljárást lefolytassa.

A felsorolt szervek közül a bíróság a terhelt büntetőjogi felelősségének a megállapítására irányuló eljárást hivatalból nem indíthat, mert a bíróság eljárásának alapja a törvényes vád. Az eljárási feladatok megoszlásának követelményéből fakad, hogy a büntetőeljárásban a vád a védelem és az ítélezés egymástól elkülönül (Be. 1. §), ezért a Be. alapvető rendelkezése, hogy a bíróság az ítélezés során törvényes vád alapján jár el [Be. 2. § (1) bek.].

A hivatalból való eljárás követelménye tehát a bíróság eljárásában valójában a legalitás elvében ragadható meg.

A legalitás elve tulajdonképpen az officialitás elvének az egyik megnyilvánulása, de azt nem meríti ki. A legalitás elve a törvény előtti egyenlőség és a jogbiztonság követelményéből fakad, és azt követeli meg, hogy minden egyes bűncselekmény elkövetését kövesse a felelősségre vonás. (A legalitás elve nem tévesztendő össze a büntetőjogi legalitás elvével.)

A bíróságok ítélező tevékenységében [Be. 12. § (1) bek.] az officialitás elsősorban abban ragadható meg, hogy a törvényes vád alapján (a vádló által) megindított eljárásban a vádat köteles kimeríteni [Be. 2. § (2) bek.].

c)

A törvény az officialitás (és a legalitás) követelménye alól célszerűségi okból - a törvényben taxatíván felsorolt esetekben - kivételt enged. Feljogosítja a büntetőügyekben eljáró hatóságokat arra, hogy mellőzzék a bűncselekmény üldözését, a vádemelést,

illetve a bűncselekmény elbírálását annak ellenére, hogy büntetőeljárás akadály nem áll fen. Ezek az ún. opportunitás esetei.

Az opportunitás körébe tartoznak azok az esetek, amikor a törvény arra figyelemmel jogosítja fel a hatóságokat az eljárás megindításának a mellőzésére, a bizonyítás mellőzésére, a vádemelés részbeni mellőzésére, illetve a már megindított eljárás megszüntetésére, hogy az e rendelkezéssel érintett cselekmény/ek/nek az elkövetett (az eljárás tárgyát képező) jelentősebb súlyú bűncselekmény/ek/ mellett a terhelt felelősségre vonása szempontjából nincs jelentősége [lásd. 187. § (1) bek.; 220. § (1) bek.; 267. § (1) bek. g) pontja; 306. §; 332. § (2) bek.; 377. §].

Az ilyen rendelkezések alkalmazásának érelemszerűen az az általános feltétele, hogy anyagi bűnhalmazatban álló cselekmények miatt induljon (folyjon) az eljárás.

A jelentősebb súlyú bűncselekmény fogalmának a meghatározása körében a bűncselekmények absztrakt és konkrét tárgyi súlyát (társadalomra veszélyességét) egyaránt mérlegelnie kell a büntetőügyekben eljáró hatóságoknak.

A bűncselekmények absztrakt tárgyi súlyának értékelése a jogalkotó feladata és az egyes bűncselekményekhez kapcsolt büntetések nemében és mértékében ragadható meg.

Az egyes bűncselekmények absztrakt tárgyi súlya önmagában még nem igazítja el a jogalkalmazót sem abban a kérdésben, hogy mit tekintsen jelentősebb súlyú bűncselekménynek, sem pedig abban, hogy milyen az az enyhébb tárgyi súlyú bűncselekmény, amelynek a terhelt felelősségre vonása szempontjából nincs jelentősége. Ezért a vizsgált rendelkezések alkalmazásának feltételei mindig csak a konkrét esetek konkrét körülményeihez igazodóan határozhatóak meg.

d)

A jogalkalmazó az opportunitást eredményező rendelkezések alkalmazása körében a következőket vizsgálja:

Egyrészt a büntetési tételben kifejeződő nagyobb absztrakt tárgyi súly, vagy - másrészt - akár a súlybéli azonosság sem zárja ki feltétlenül a vizsgált rendelkezések alkalmazását. A bíróságok alkalmazzák a Be. 306. §-ában és a 332. §-ának (2) bekezdésében foglalt rendelkezést azonos - akár jelentősebb - absztrakt tárgyi súlyú bűncselekmények esetén is. Bizonyos nagyságrend felett elkövetett számú azonos minőségű bűncselekmények (pl. sorozatos lopás, nagyobb számú okirat-hamisítás, stb.) esetén a terhelt büntetése szempontjából már közömbös lehet, hogy mennyi további

rendbeli bűncselekményt követett el. Ilyen esetekben a legalitás érvényesítésének a társadalom számára már nem volna értékelhető előnye, ugyanakkor mind a társadalom, mind az eljárás alá vont, illetve az eljárással érintett személyek számára indokolatlan hátrányokkal járhat (eljárás elhúzódása, felesleges költségek, stb.).

Ha viszont az eljárás gyorsításával, a költségek csökkentésével, a tanúk kíméletével, stb. meghatározható társadalmi előnyök nem érhetőek el, mert pl. a bíróság a teljes körű bizonyítást lefolytatta és a terhelt büntetőjogi felelősségét megalapozó tényállást megállapította, akkor nincs olyan társadalmilag kompenzálható előny (és ezzel együtt elkerülhető hátrány), amely a legalitás elvének áttörését indokolhatná. Ilyen esetekben az opportunitás eseteinek alkalmazása a törvény alapvető rendelkezéseinek a sérelmével járna.

A Legfelsőbb Bíróság más ügyek kapcsán (lásd pl. Bhar.II.1064/2007/23. szám alatt) már részletesen kifejtette és egyben hangsúlyozta, hogy a vizsgált rendelkezések alkalmazása nem szűkíthető le kizárólag a kiszabandó büntetés vizsgálatára. A törvény szövegében „a felelősségre vonás” nem azonosítható a büntetés kiszabásával. E feltétel a büntetés kiszabásán felül egyéb anyagi jogi és eljárási jogi szempontok érvényesítését is igényli a bíróságtól. Ha például az egyébként csekélyebb súlyú, és a kiszabandó büntetés (alkalmazandó intézkedés) szempontjából közömbös cselekménynek az eljárás tárgyát képező jelentősebb súlyú bűncselekmény anyagi jogi megítélése körében jelentősége lehet, ez önmagában akadályát képezheti az eljárás - vizsgálat tárgyát képező jogcímen történő - megszüntetésének.

A csekélyebb súlyú cselekménynek azonban nem csupán a jelentősebb súlyú bűncselekmény anyagi jogi értékelése, hanem a bizonyítása körében is jelentősége lehet.

A kifejtettekre figyelemmel a Fővárosi Ítéltábla a Be. 377. §-ában foglalt rendelkezés megsértésével helyezte hatályon kívül az elsőfokú bíróság bűnösséget megállapító rendelkezéseit és szüntette meg az eljárást a II. r. vádlottal szemben a Be. 332. §-ának (2) bekezdése alapján arra hivatkozással, hogy az érintett cselekményeknek a vádlott felelősségre vonása szempontjából nincs jelentősége.

e)

A Legfelsőbb Bíróság megállapította továbbá, hogy az ATM automatában felhasznált 1 db bankkártya (tá. III/1. pontja) kivételével a 2 rb. készpénz-helyettesítő eszközzel visszaélés, valamint a 10 rb. közokirattal visszaélés miatt indított eljárás megszüntetése sérti a büntető anyagi jog szabályait is.

A Btk. 277. §-ának (1) bekezdésében meghatározott közokirattal visszaélés, valamint a Btk. 313/C. § (7) bekezdésének a) pontjában meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés a II. r. és a III. r. vádlott terhére rótt elkövetési magatartása a megszerzés. Az irányadó tényállás szerint azonban a III. r. vádlott csak M. A. sértett 1 db bankkártyáját szerezte meg, azt, amelyet azután fel is használt. A III/1. tényállásban megjelölt további 1 db bankkártyát és 4 db közokiratot, valamint a III/3. tényállásban megjelölt 1 db bankkártyát és 6 db közokiratot azonban már nem. Utóbbi cselekményei nem irányultak e dolgok megszerzésére, mert amint azokat a sértettektől elvette, nyomban el is dobta.

Az 1/2009. BJE számú döntés 1. pontja szerint a Btk. 277. §-ának (1) bekezdésében meghatározott okirattal visszaélés vétségének „megszerzés” elkövetési fordulata nem azonos a Btk. 316. §-ának (1) bekezdésében írt „elvétel” elkövetési magatartással. A „megszerzés” megvalósulásához viszonylag hosszabb ideig tartó, visszaélésszerű, a közokiratok iránti bizalom megingatására alkalmas birtoklás szükséges. Pusztán arra tekintettel, hogy a tettenért tolvaj az idegen dologgal együtt – rövid időre – okiratot is magához vett, a lopás bűncselekményének kísérletével halmazatban az okirattal visszaélés vétségének (Btk. 277. § (2) bek] – eshetőleges szándékú megszerzéssel elkövetett – kísérlete nem állapítható meg.

E jogegységi döntésben foglalt iránymutatás értelemszerűen irányadó a készpénzhelyettesítő fizetési eszközzel visszaélés azonos magatartással megvalósuló fordulatra is.

A harmadfokú felülbírálattal érintett II. r. vádlott tehát a tényállásszerű elkövetési magatartás hiányában a vizsgált bűncselekményeket nem követte el. Márpedig, ha a bíróság által megállapított tényállás szerint a cselekmény nem bűncselekmény, akkor a Be. 332. §-ának (2) bekezdésében foglalt eljárást megszüntető rendelkezése alkalmazása ugyancsak kizárt. A Legfelsőbb Bíróság ezért a másodfokú bíróság ítéletének a II. r. vádlottal szemben 2 rb. bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége [Btk. 313/C. § (7) bek. a) pontja – tényállás III/1. és III/3. pontja], valamint 10 rb. bűnsegédként elkövetett közokirattal visszaélés vétsége [Btk. 277. § (1) bek. – tényállás III/2. és III/3. pontja] miatt indított eljárást megszüntető rendelkezését megváltoztatta, és őt az ellene e bűncselekmény miatt emelt vád alól, bűncselekmény hiányában – a Be. 6. §-a (3) bekezdése a) pontjának 1. fordulata és a 331. §-ának (1) bekezdése alapján – felmentette.

Utal végül e körben arra, hogy a II. r. vádlott ellen további 1 rb. bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége [Btk. 313/C. § (1) bek. b) pontja – tényállás

III/1. pontja] miatt indított eljárás - fentiek szerint jogszabálysértő - megszüntetésére vonatkozó rendelkezés megváltoztatására és a II. r. vádlott bűnösségének a kimondására a súlyosítási tilalmat feloldó ügyészi fellebbezés hiányában nem kerülhetett sor.

5.

a)

A III. r. vádlott ellen 3 rb. - egy esetben kísérletként megvalósult (bűnsegédként elkövetett) készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége, valamint a 10 rb. (bűnsegédként elkövetett) közokirattal visszaélés vétsége miatt indított eljárás megszüntetésére vonatkozó rendelkezések vizsgálata.

A Legfelsőbb Bíróság az előző (4.) pont alatt részletezett indokok alapján megállapította, hogy mindazok az érvek amelyek alapján az ott vizsgált cselekmények miatt az eljárás megszüntetését a II. r. vádlott vonatkozásában törvénysértőnek találta, a III. r. vádlott esetében is ugyanúgy irányadók. Esetében azonban az eljárás megszüntetése egy további okból is sértette a büntető perrend szabályait.

Az első fokon eljáró Fejér Megyei Bíróság ítélete a III. r. vádlottra vonatkozó részében első fokon jogerőre emelkedett. A másodfokon eljáró Fővárosi Bíróság az ítélet (rész)jogerejét a Be. 349. §-ának (2) bekezdésére hivatkozással törte fel.

A Be. 349. §-ának (2) bekezdése szerint a másodfokú bíróság a fellebbezéssel nem érintett vádlottat felmenti, a bűncselekményének enyhébb minősítése folytán törvénysértően súlyos büntetését, illetve a vele szemben büntetés helyett alkalmazott intézkedést enyhíti, vagy az elsőfokú bíróság ítéletének reá vonatkozó részét hatályon kívül helyezi, és vele szemben az eljárást megszünteti, illetőleg az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha a fellebbezéssel érintett vádlott tekintetében is ugyanígy határoz.

A másodfokú bíróság a III. r. vádlottal szemben is arra hivatkozással szüntette meg az eljárást, hogy az érintett cselekményeknek a vád tárgyává tett jelentősebb súlyú cselekmények mellett a vádlott felelősségre vonása szempontjából nincs jelentősége [Be. 332. § (2) bek.].

Fentebb, 4. pont alatt már részletesen kifejtette a bíróság, hogy e rendelkezés mindig csak egy adott vádlott által elkövetett konkrét cselekmények értékelésének az eredményeként alkalmazható. E jogcímre hivatkozással az eljárás megszüntetésére csak a terhelt terhére rótt valamennyi cselekmény együttes értékelésével kerülhet sor. A rendelkezés alkalmazásának minimális feltétele tehát annak a

viszonyításnak az elvégzése, amely eredményeként az opportunitást megengedő rendelkezés alkalmazásából származó társadalmi előny igazolható.

Jogerősen befejezett ügyben valamennyi bűncselekmény együttes értékelése nélkül, pusztán a megszüntető rendelkezéssel érintett egyes cselekmények önmagában történő vizsgálatával e viszonyítás elvégzése már lehetetlen. A III. r. vádlott ellen folyamatban volt eljárásban hozott a jogerős döntés feltörése és az eljárás megszüntetése ez okból is sértette a Be. rendelkezéseit.

A Be. 349. §-ának (2) bekezdésére hivatkozással a Be. 377. §-a alapján az elsőfokú jogerős ítélet bűnösséget kimondó egyes rendelkezéseinek a hatályon kívül helyezésére és a Be. 332. §-ának (2) bekezdésének alkalmazásával az eljárás megszüntetésére nincs törvényes lehetőség.

Hivatkozik továbbá a Legfelsőbb Bíróság arra, hogy az értékelés alanyi és tárgyi tényezői minden vádlottnál eltérnek, ezért az eljárás megszüntetésének automatikusan még akkor sincs helye, ha az ügy egyes vádlottjait ugyanazokkal a cselekményekkel vádolták meg. Végképp nincs helye a Be. 349. §-a (2) bekezdésének alkalmazására – mint a jelen harmadfokú felülbírálattal érintett ügyben – amikor többségében eltérő minősítésű cselekményekkel vádolták meg a II. r. és a III. r. vádlottat.

A Legfelsőbb Bíróság mindezen indokok alapján – az alább részletezendő felülbírálati jogkörében eljárva – azt állapította meg, hogy az eljárás megszüntetésére a másodfellebbezéssel nem érintett III. r. vádlottal szemben is eljárási szabálysértéssel került sor.

b)

A Fővárosi Bíróság ítélete a III. r. vádlottra vonatkozó részében másodfokon jogerőre emelkedett.

A Be. 385. §-a szerint a harmadfokú bírósági eljárásban a másodfokú bírósági eljárásról szóló XIV. Fejezet rendelkezéseit az e fejezetben foglalt eltéréssel kell értelemszerűen alkalmazni. E rendelkezés folytán – eltérő rendelkezés hiányában – a Be. 349. §-ának (2) bekezdésében foglalt szabályt a harmadfokú bírósági eljárásban is alkalmazni kell.

A Legfelsőbb Bíróság a II. r. vádlottat tettesi alapcselekmény hiányában az ellene bűnsegédként elkövetett 2 rb. készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége [Btk. 313/C. § (7) bek. a) pontja – tényállás III/1. és III/3. pontja], valamint 10 rb. közokirattal visszaélés vétsége [Btk. 277. § (1) bek. – tényállás III/2. és III/3. pontja] miatt indított eljárást

megszüntető rendelkezés megváltoztatásával - a Be. 6. §-a (3) bekezdése a) pontjának 1. fordulata és a 331. §-ának (1) bekezdése alapján - felmentette.

Az ott kifejtett azonos indokok alapján a megszüntető rendelkezésekkel elbírált cselekményekben tettes III. r. vádlottra is kiterjesztette a harmadfokú felülbírálatot. A Be. 398. §-ának (1) bekezdése alapján a másodfokú bíróság ítéletének a III. r. vádlottal szemben 2 rb. (a másodfokú ítéletben tévesen bűnsegédként elkövetettként megnevezett) készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége [Btk. 313/C. § (7) bek. a) pontja - tényállás III/1. és III/3. pontja], valamint 10 rb. (a másodfokú ítéletben tévesen bűnsegédként elkövetettként megnevezett) közokirattal visszaélés vétsége [Btk. 277. § (1) bek. - tényállás III/2. és III/3. pontja] miatt indított eljárást megszüntető rendelkezését megváltoztatta, és őt az ellene e bűncselekmények miatt emelt vád alól, bűncselekmény hiányában - a Be. 6. §-a (3) bekezdése a) pontjának 1. fordulata és a 331. §-ának (1) bekezdése alapján - felmentette.

Az ellene további 1 rb. bűnsegédként elkövetett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétsége [Btk. 313/C. § (1) bek. b) pontja - tényállás III/1. pontja] miatt indított eljárást megszüntető rendelkezés megváltoztatására és a III. r. vádlott bűnösségének a kimondására a súlyosítási tilalmat feloldó ügyészi fellebbezés hiányában nem kerülhetett sor.

6.

A Legfelsőbb Bíróság a harmadfokú felülbírálattal érintett a II. r. vádlott terhére rótt további cselekmények minősítését törvényesnek találta.

A büntetés kiszabásának felülbírálata körében - az eljáró bíróságokkal egyezően - elsősorban annak tulajdonított jelentőséget, hogy a korábban már büntetett II. r. vádlott rövidebb időszak alatt sorozatjelleggel követett el útonálló jellegű jelentősebb tárgyi súlyú bűncselekményeket. Az eljáró bíróságok egyebekben a bünteteskiszabási tényezőket maradéktalanul számba vették és kellő súllyal értékelték, amikor a többszörös halmazat ellenére a legsúlyosabb bűncselekmény büntetési tételének középértékében határozták meg a börtönbüntetés tartamát. Az 5 év börtön és az ahhoz igazodó közügyektől eltiltás arányos büntetés, amelynek mérséklésére - a bűnösség körét egyébként sem érintő felmentő rendelkezések ellenére - nem látott lehetőséget a Legfelsőbb Bíróság.

A Fővárosi Ítéltábla ítéletének járulékos rendelkezései is törvényesek, ezért a Legfelsőbb Bíróság, mint harmadfokú bíróság a

másodfokú bíróság ítéletét egyebekben a II. r. és a III. vádlott tekintetében - a Be. 397. §-ának alkalmazásával - helybenhagyta.

Mivel a védelmi fellebbezés - részben - eredményre vezetett, úgy rendelkezett, hogy a harmadfokú eljárásban felmerült bűnügyi költséget az állam viseli.

A harmadfokú bíróság ítélete - a Be. 588. §-ának (4) bekezdése alapján - a meghozatala napján jogerőre emelkedik, ellene további fellebbezésnek nincs helye.

A Be. 416. §-a (4) bekezdésének a) pontja értelmében e § (1) bekezdésének a) és b) pontja alapján nincs helye felülvizsgálatnak, ha az ügyben harmadfokú bíróság hozott ügydöntő határozatot.

Budapest, 2009. május 14. napján

Dr. Katona Sándor s.k. a tanács elnöke, Dr. Molnár Gábor s.k. előadó bíró, Dr. Schäfer Annamária s.k. bíró

A Legfelsőbb Bíróság Bhar.II.4/2008/4. számú ítélete folytán a Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.44/2008/15. számú ítélete a II. r. és a III. r. vádlottra vonatkozó részében a mai napon jogerőre emelkedett és végrehajtható.

Budapest, 2009. május 14. napján

. Katona Sándor s.k.

a tanács elnöke

A kiadmány hitelül:

*tisztviselő
Bné*